

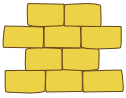
הקו הטלפוני לעובדים זרים
במסגרת ההסכמים הבילטרליים

נתונים
2018

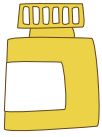

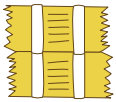

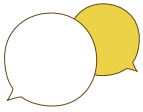

רקע

מטרת ההסכמים הבילטרליים להבאת עובדים זרים[1] בענפים שונים היא למגר את תופעת דמי התיווך הבלתי חוקיים, תוך גיוס עובדים איכותיים ומקצועיים המודעים לזכויותיהם וחובותיהם בישראל. ההסכמים הבילטרליים תורמים למניעת פגיעות בעובדים, עבדות מודרנית וסחר בבני אדם. בשנת 2010, חתמה ממשלת ישראל על הסכם בילטרלי (בין-ממשלתי) עם ממשלת תאילנד המופעל במסגרת פרויקט Thailand-Israel Cooperation (TIC), במטרה למנוע גביית דמי תיווך לא-חוקיים מעובדים זרים המגיעים לעבוד בישראל בענף החקלאות. ההסכם החל להיות מיושם בשנת 2012. בהמשך, נחתמו הסכמים דומים עם ממשלות בולגריה, מולדובה, רומניה, אוקראינה וסין בענף הבנייה. ב-2015 נחתמו הסכמים לביצוע פילוט עם ממשלות נפאל וסרי לנקה בענף הסיעוד. כמו כן, החל משנת 2010 הגיעו לישראל בהסדר במסגרת הסכמים בילטרליים עובדי חקלאות עונתיים מסרי לנקה.[2] בנוסף, במהלך 2019 ייושם ההסכם הבילטראלי שנחתם בין ישראל לפיליפינים בשנת 2018, ויתחילו להגיע לישראל עובדים ממדינה זו שיהיו מועסקים במסגרת ענפי הסיעוד והמלונאות. עד עתה נכנסו לישראל כ- 42,000 עובדים ועובדות במסגרת כלל ההסכמים הבילטראליים. מתוכם כ-28,000 עובדי חקלאות, כ-14,000 עובדים בענף הבנייה ו-136 עובדים במסגרת פיילוט בענף הסיעוד. 34,000 עובדים בקירוב שהו בישראל בסוף שנת 2018. ההסכמים הבילטרליים נמצאים תחת תהליך של בחינה, למידה והתפתחות לקראת חתימה על הסכמים נוספים בעתיד.

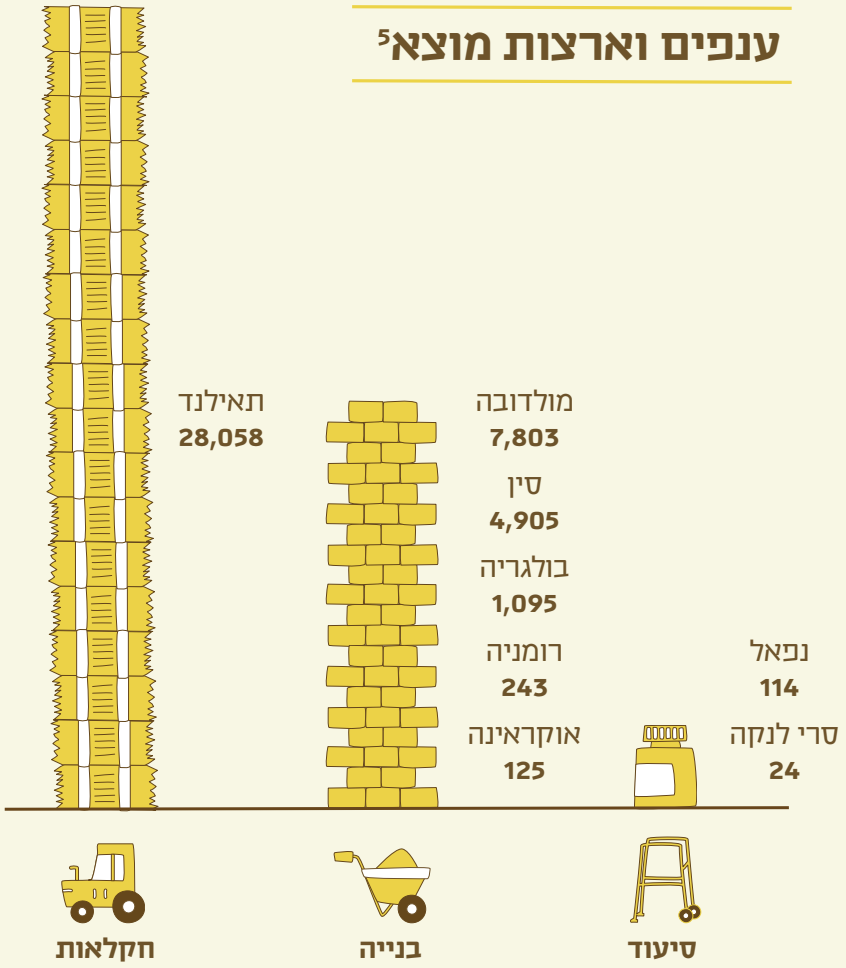
במסגרת ההסכמים הבילטרליים, ביולי 2012 הקים המרכז להגירה בינלאומית ולקליטה (CIMI) בשותפות עם רשות האוכלוסין וההגירה קו טלפוני לעובדים זרים בישראל, הנותן מענה לעובדים בשפתם. מרכז פניות זה מופעל על ידי CIMI, והפניות המגיעות אליו מועברות לרשות האוכלוסין וההגירה, המעבירה אותן לטיפול ביחידות הרלוונטיות במשרדי הממשלה המוסמכים, בהתאם לסוג הפניה או התלונה. נתוני הפניות נקלטים לתוך מערכת ממוחשבת המקבלת ומנתבת את הפניות בין הגורמים, ומאפשרת איסוף שיטתי של הנתונים וניתוחם. עלון זה מציג את הנתונים שנאספו מאז הקמת מרכז הפניות, ובייחוד מאז הקמת המערכת הממוחשבת בשנת 2014.[3]

עמותת CIMI מיסודו של ג'וינט ישראל, עובדת בשיתוף עם רשות האוכלוסין וההגירה הישראלית וארגונים ממשלתיים ולא ממשלתיים בארצות המוצא. במסגרת פעילות זו, העמותה מסייעת בפרסום האפשרות להגיע ולעבוד בישראל תחת ההסכם הבילטרלי, מיון העובדים המתאימים ותאום הליך הגעתם לישראל, ומספקת הדרכה לעובדים ומידע על זכויותיהם.

ההסכמים הבילטרליים צמצמו באופן משמעותי את גביית דמי התיווך הבלתי חוקיים וכתוצאה מכך עלות ההגעה לארץ ירדה מעשרות אלפי דולרים, למאות בודדות של תשלומים מותרים. במסגרת ההסכמים עד היום בשני הענפים שתחת הסכמים בילטרליים (חקלאות ובנייה) ו/או פיילוט של הסכם (סיעוד) נחסכו קרוב ל- $297,385,300 [4].

סך הכל עובדים זרים שהגיעו במסגרת ההסכמים הבילטרליים

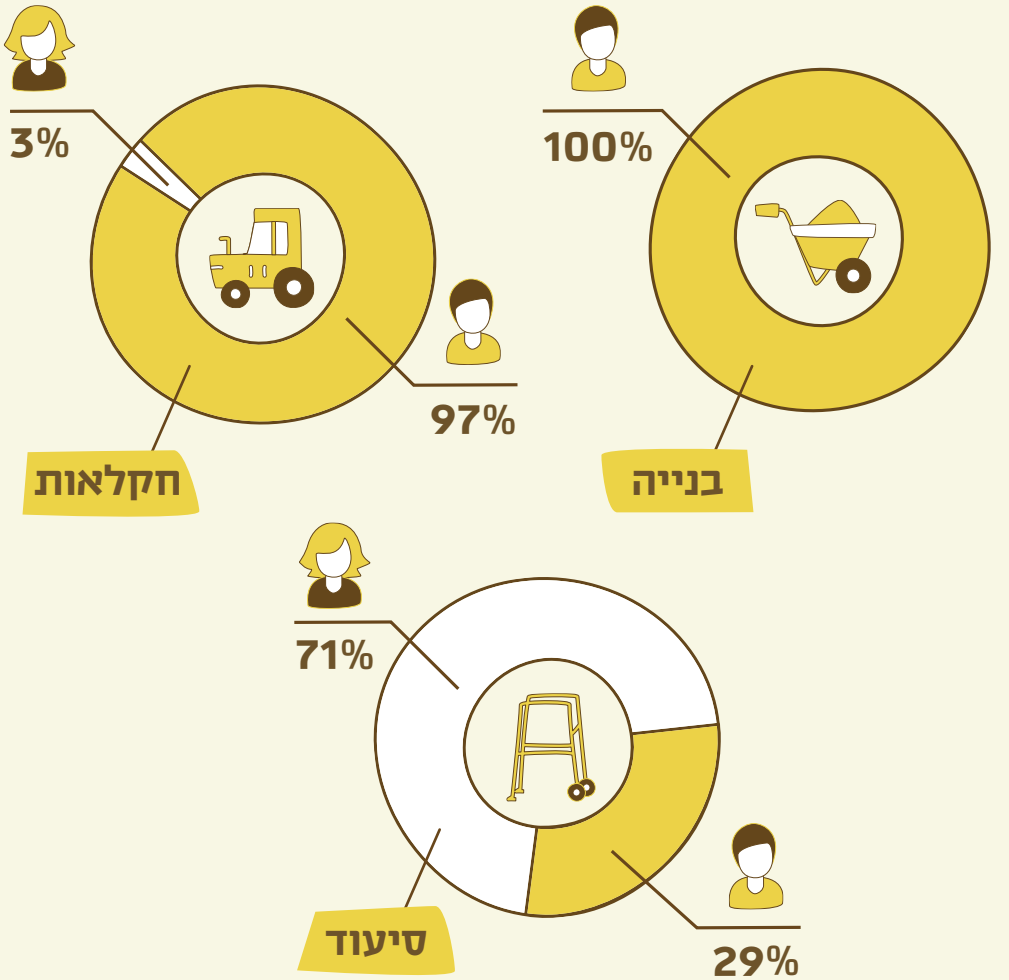
ענפים וארצות מוצא[5]

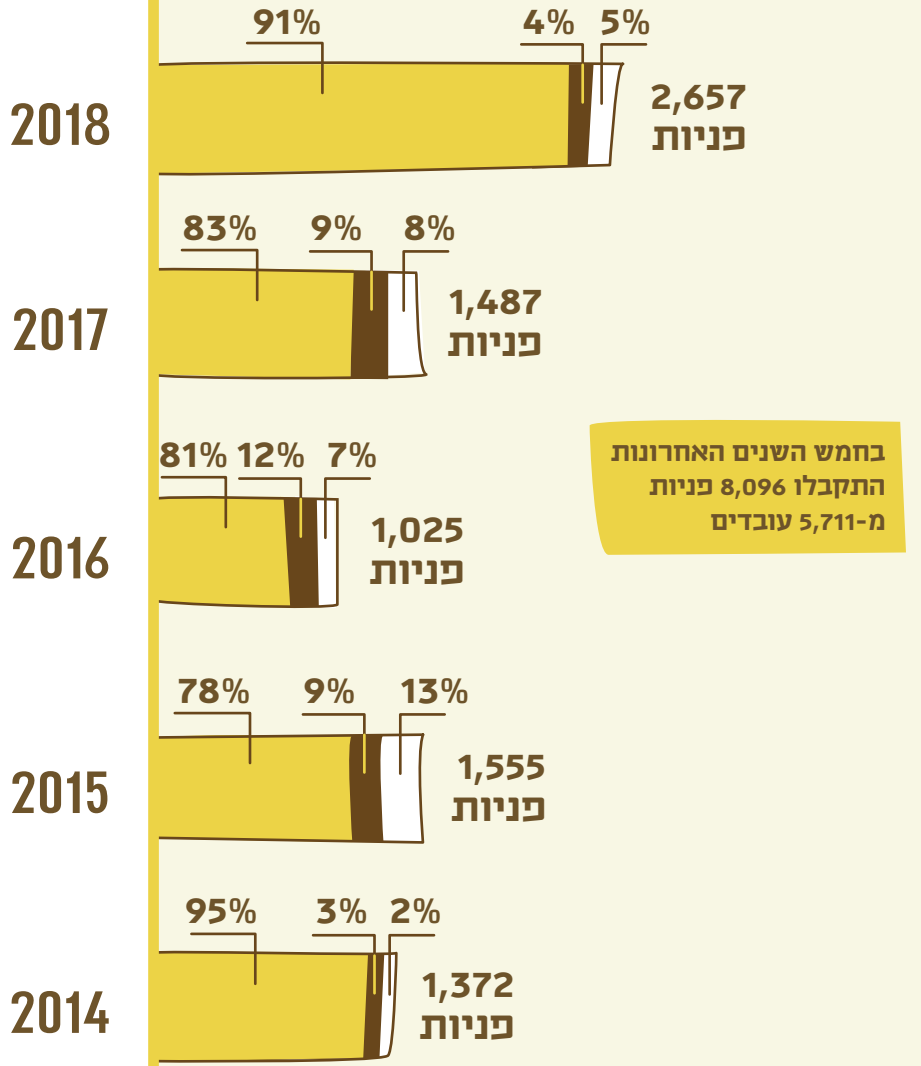
נרשמו 1,882 כניסות של עובדי חקלאות עונתיים מסרי לנקה. מכיוון שבחלק מהמקרים עובדים אלה נכנסים יותר מפעם אחת אין דרך לחלץ מנתון זה את מספר העובדים בפועל ולכן הוא לא נכלל בגרף.

סך הכל עובדים זרים שהגיעו במסגרת ההסכמים הבילטרליים

חלוקה לפי מגדר בכל ענף

פניות[6] נכנסות למרכז הפניות

בחמש השנים האחרונות התקבלו 8,096 פניות מ-5,711 עובדים

פניה טלפונית למרכז הפניות | פרויקט TIC בתאילנד | מקורות אחרים[7]

סך הכל פניות למרכז הפניות

ענף החקלאות

	2014	2015	2016	2017	2018
מספר פניות	1,291	1,402	813	1,036	1,261
מס' העובדים שפנו	704	680	434	628	763
מספר העובדים תחת הסכמים ששהו בישראל בשנה הנבחנת	11,582	14,849	19,216	21,551	21,948
% סך העובדים בישראל באותו ענף	3%	3%	2%	5%	6%

ענף הבנייה

	2014	2015	2016	2017	2018
מספר פניות	81	151	189	428	1,492
מס' העובדים שפנו	75	128	139	354	1,099
מספר העובדים תחת הסכמים ששהו בישראל בשנה הנבחנת	1,473	2,333	4,267	5,821	10,365
% סך העובדים בישראל באותו ענף	5%	5%	3%	6%	11%

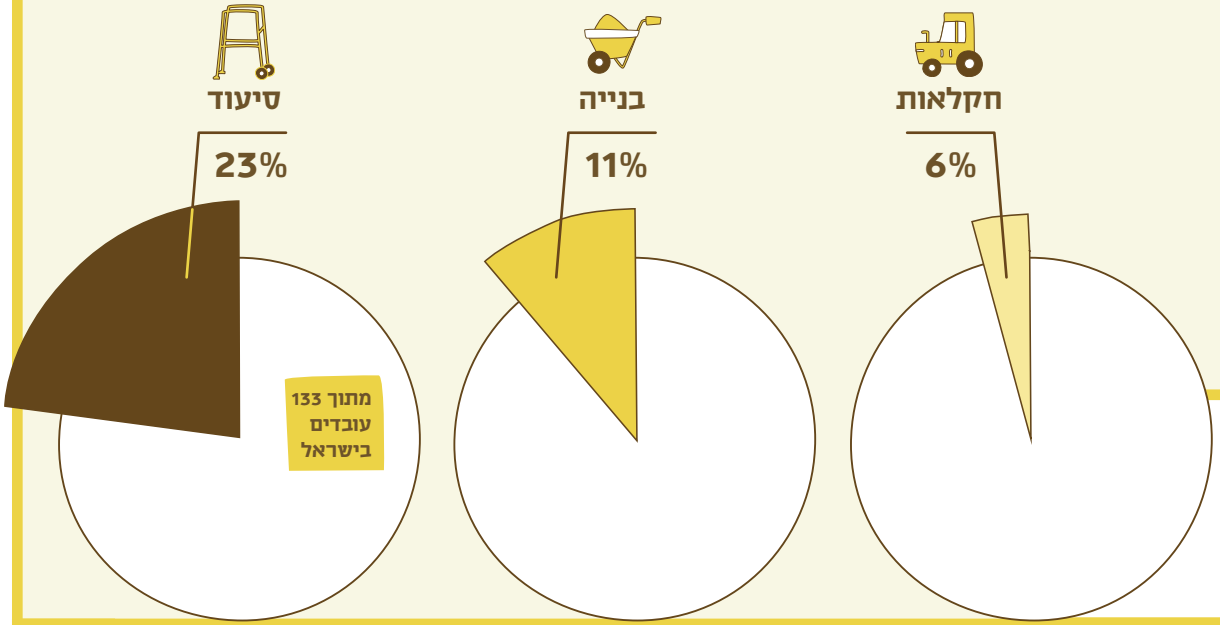
בניגוד לשנים קודמות ב-2018 מספר הפונים והפניות הגבוה ביותר מגיע מעובדים מענף הבנייה ולא מעובדי החקלאות, למרות שמספרם המוחלט של עובדי הבנייה קטן יותר ממספרם של עובדי החקלאות, שהם האוכלוסייה הגדולה ביותר של עובדים תחת הסכם.

לפי שנים וענף העסקה

ענף הסיעוד

	2016	2017	2018
מספר פניות	23	23	39
מס' העובדים שפנו	20	19	31
מספר העובדים תחת הסכמים ששהו בישראל בשנה הנבחנת	59	90	133
% סך העובדים בישראל באותו ענף	34%	21%	23%

% העובדים שפנה ב-2018 מסך כל העובדים בישראל באותו ענף

מספר פניות | מס' העובדים שפנו | מספר העובדים תחת הסכמים ששהו בישראל בשנה הנבחנת | % סך העובדים בישראל באותו ענף

הליך טיפול בתלונה

דוגמא לטיפול בתלונה על ידי יחידת האכיפה של רשות האוכלוסין וההגירה.

"נחתנו היום בישראל ובשהגענו למגורים שלנו ראינו קראוון מאובק ומוזנח, בלי שמיכות ובריות ובלי כלים במטבח. זה לא מקום ראוי למחייה. אנחנו ממש צריכים עזרה לקראת סוף השבוע שיהיה לנו איפה לגור."

מרכז הפניות העביר את המקרה לרכזי הפניות ברשות האוכלוסין וההגירה כדחוף. רכזי הפניות העבירו את הפנייה לטיפול דחוף של יחידת האכיפה של רשות האוכלוסין וההגירה. יחידת האכיפה של רשות האוכלוסין וההגירה יצרה קשר מיידי עם המעסיק והנחתה אותו להתאים את המגורים לעובדים ולתת להם את כל הציוד הנדרש.

מתורגמנית מרכז הפניות שוחחה עם העובד עוד באותו הערב, והוא אישר ש"המעסיק הביא לנו בריות ושמיכות, והוא עובד בעת על ניקיון וסידור המקום ובלי המטבח." העובד גם קיבל טלפון אליו יוכל להתקשר בסוף השבוע אם עולה דבר מה דחוף. לאחר סוף השבוע מתורגמנית מרכז הפניות יצרה שוב קשר עם העובד, הוא מסר כי "בעיית המגורים נפתרה והכל בסדר עכשיו".

דוגמא לטיפול בתלונה על ידי מנהל ההסדרה והאכיפה במשרד העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים.

"המעסיק שלי לא שילם לי את שכר חודש פברואר".

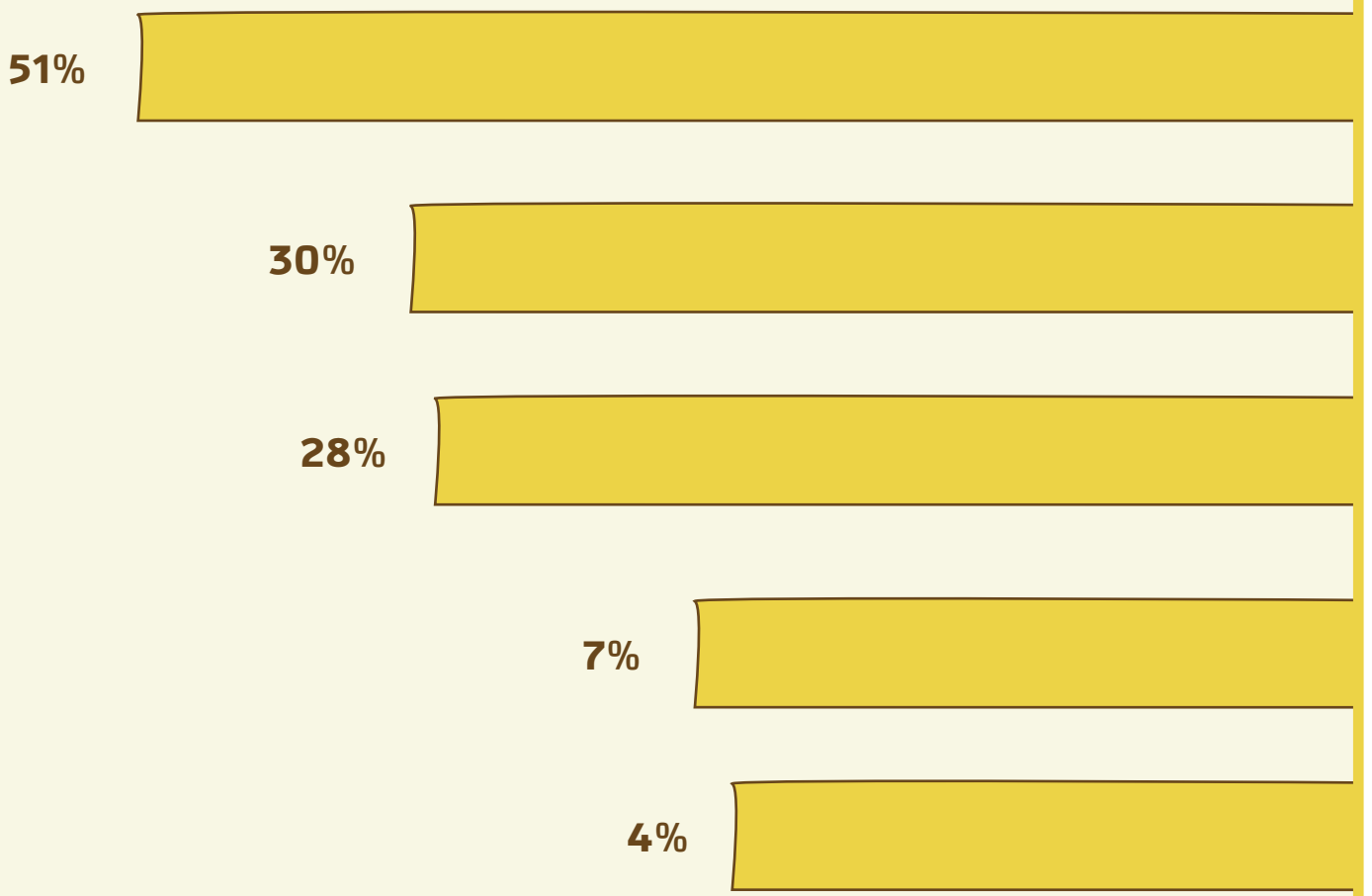
מרכז הפניות העביר את המקרה לרכזי הפניות ברשות האוכלוסין וההגירה. רכזי הפניות העבירו את התלונה לתחום פניות ותלונות במשרד העבודה והרווחה, ומשם היא הועברה לטיפול אגף אכיפה מנהלית.

אגף אכיפה מנהלית פתח בחקירה ובמסגרתה נמצא כי המעסיק לא שילם לעובד שכר מינימום. בסיום הליך החקירה ניתנה למעסיק הודעה של עיצום כספי. בנוסף ניתנו למעסיק שתי התראות מנהליות על אי מסירת תלוש שכר והלנת שכר. תחום פניות ותלונות במשרד העבודה עדכן את מרכז הפניות.

מרכז הפניות יצר קשר עם העובד ועדכן אותו בהתפתחויות. כמו כן נמסר לעובד מידע על האפשרות להגיש תביעה על הסכומים שהמעסיק חייב לו בבית דין אזורי.

נושאים העולים מהפניות[9]

נושאי פניות עיקריים* (באחוזים)**

מבין הפניות בנושא בירור מידע:

27% מהפניות היו בנושא איתור חברת כוח האדם

23% מהפניות היו בנושא ויזה

12% מהפניות היו בנושא זכויות

מבין הפניות בנושא שכר:

36% מהפניות היו לגבי שכר שלא שולם

26% מהפניות היו לגבי שכר שאינו עומד בדרישות החוק

11% מהפניות היו שכר ששולם ללא תלוש משכורת

מבין הפניות בנושא התנהלות מעסיק או לשכה פרטית:

15% מהפניות נגעו ליחס המעסיק

14% מהפניות היו לגבי אי סיוע של הלשכה במעבר מעסיק

9% מהפניות נגעו לאי סיוע של הלשכה בנושאים אחרים

מבין הפניות בנושא אחר:

34% מהפניות היו לגבי מצב רפואי

25% מהפניות היו לגבי אי משיכת פיקדון

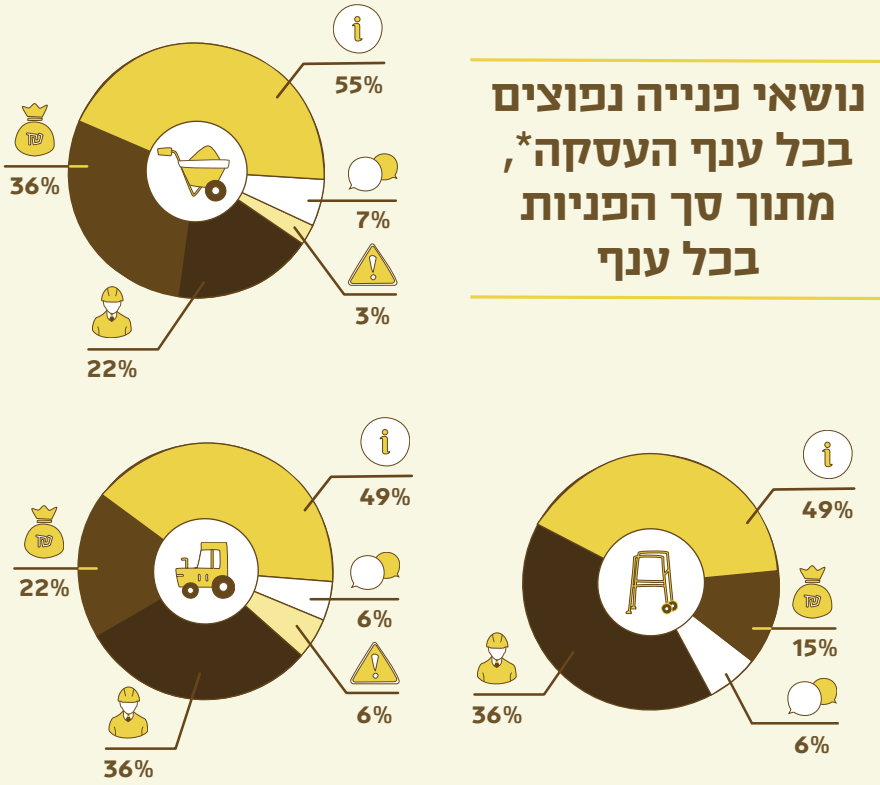
20% מהפניות היו לגבי העדר רשיון עבודה

* בנוסף היו 10 פניות בנושא דמי תיווך בגין מעבר מעסיק שנגבו בישראל

** האחוז מייצג את מספר הפעמים שנושא הופיע מסך כל הפניות והתלונות, חשוב לציין שתלונה יכולה להכיל יותר מנושא אחד ולכן האחוזים בתרשים אינם נסכמים ל-100%.

שיעורים של נושאי הפניות לפי ענפי העסקה

נושאי פנייה נפוצים בכל ענף העסקה*, מתוך סך הפניות בכל ענף

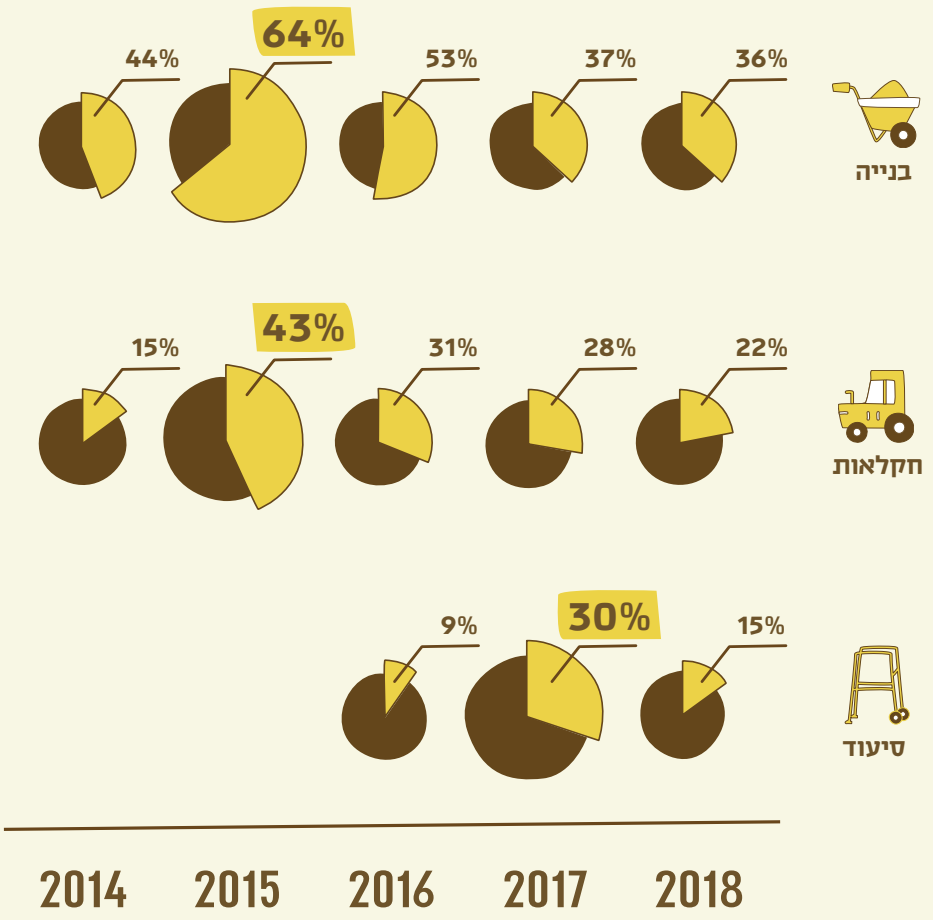

בכל הענפים ניתן לראות שעיקר הפניות הן לבירור מידע, כשתלונות על התנהלות מעסיק מהוות את החלק העיקרי השני של הפניות. המצב שונה בענף הבנייה שם תלונות בנושאי שכר מהוות את החלק העיקרי השני של הפניות.

בירור מידע
שכר
בטיחות
אחר
התנהלות מעסיק

* לא כולל עובדים עונתיים בחקלאות שקיימות רק פניות בודדות מהם למרכז הפניות נכון ל- 2018

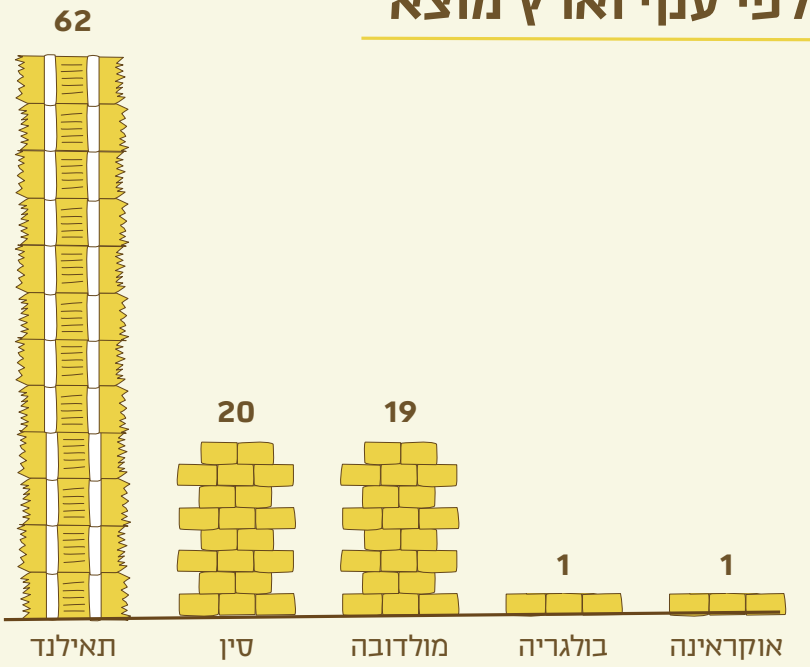
אחוז תלונות בנושאי שכר לפי ענפי העסקה - מגמות[10]

ישנו קשר בין ותק ההסכם לאחוז התלונות על שכר.

תלונות בטיחות

תלונות בטיחות לפי ענף וארץ מוצא

השנה הוגשו 103 תלונות על בטיחות שהן כ-4% מכלל התלונות ב-2018. תלונות אלה הוגשו על ידי עובדים בענפי החקלאות והבנייה בלבד. נתון זה דומה לשנים קודמות. עיקר התלונות כ61%, הוגשו על ידי עובדים מתאילנד בענף החקלאות. יתר התלונות היו בענף הבנייה והתחלקו בעיקר בין העובדים הסינים (19%) והמולדבים (18%). כל התלונות הועברו להמשך טיפול במינהל הבטיחות במשרד העבודה, להוציא תלונות של עובדי חקלאות שהועברו למינהל הבטיחות בחקלאות.

מצב הטיפול בפניות ובתלונות

הפניות והתלונות מנותבות על פי הנושא לגורמים המטפלים. משך הטיפול משתנה בהתאם לנושא ולנסיבות הפנייה. על פי רוב, מרכז הפניות מסייע במתן מידע, רשות האוכלוסין וההגירה מטפלת בנושא התנהלות המעסיק או הלשכה הפרטית ומעבר בין מעסיקים, ומשרד העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים אחראי להטלת סנקציות על המעסיק במקרה של התנהלות בעייתית בנושאי שכר [11] , ולנושאי בטיחות בעבודה.

מתוך 2,657 הפניות והתלונות שהתקבלו במרכז הפניות בשנה האחרונה:

1,634
פניות למידע הועברו לטיפול במסגרת מרכז הפניות

מתוכן

1,630
טופלו ונסגרו

669
פניות ותלונות הועברו לטיפול רשות האוכלוסין וההגירה

מתוכן

638
טופלו ונסגרו על ידי הגופים האחראים ברשות האוכלוסין וההגירה. [12]

מתוך התלונות שהועברו ליחידת האכיפה נמצאו הפרות ב-7 תלונות, ולא נמצאו הפרות ב- 24 תלונות.

326
פניות ותלונות הועברו לטיפול משרד העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים.

מתוכן

284 שהועברו לטיפול מנהל ההסדר והאכיפה:

מהן 170 תלונות נמצאות בבדיקת ובטיפול המינהל. 114 תלונות נסגרו מהן ב-33 תלונות הוטלו עיצומים כספיים, ב- 13 תלונות הסתיימה החקירה והן לקראת קבלת החלטה, 12 תלונות נסגרו ללא ממצאים. 25 תלונות נסגרו בגלל הליך קיים נגד המעסיק. 31 תלונות נסגרו בשל סיבות אחרות. [13]

יתר 42 התלונות הועברו למינהל הבטיחות בחקלאות

הערות שוליים

1. המושגים בעלון מתייחסים לאוכלוסיות השונות כפי שנקבעו על ידי חקיקה ישראלית. הם אינם בהכרח משקפים את המושגים בהם CIMI עושה שימוש, ואת האופן בו העמותה רואה את השימוש במושגים.

2. עובדים עונתיים מגיעים לתקופה של 4-8 חודשים במטרה לענות על צרכים של עבודה עונתית בגידולים רבים בענף החקלאות. לאחר סיום הגידול העונתי העובד חוזר לארצו (לעומת עובד קבוע שמחוץ לעונת הגידול מעסיקו חייב למצוא עבורו תעסוקה אצל חקלאים אחרים). כמו כן, מעסיק רשאי להזמין בשנה העוקבת את העובדים שכבר הוכשרו אצלו לעבודה בשנה הקודמת.

3. הנתונים בחלקי העלון השונים מעודכנים נכון למועד הוצאתם.

4. הערכות החסכון בדמי התיווך בכל אחד מהענפים מבוססת על ממצאי דוח "יעילות ההסכמים הבילטרליים: גיוס, מימוש זכויות, תנאי חיים ותעסוקה של מהגרי עבודה מתאילנד, סין, סרי לנקה ונפאל בישראל, 2011-2018", רבקה רייכמן ונונה קושינירוביץ' 2018. כמו כן לתקנות בנושא סכומים המותרים בחוק לגבייה מעובדים זרים עבור שירותי לשכה פרטית בחקלאות ובסיעוד ראו אתר לשכת התעסוקה: http:// www.nevo.co.il/law_html/law01/500_818.htm

5. הנתון המתייחס למספר העובדים שהגיעו במסגרת ההסכמים הוא נתון מצטבר.

6. מרכז הפניות מקבל פניות בנושאים שונים. חלק מהפניות הן תלונות המועברות לטיפול.
ראו בעמוד 8.

7. מתוך המקורות האחרים לדוגמא: שגרירות תאילנד בישראל, עמותת "לה סטרדה" (מולדובה), לשכת התעסוקה המולדבית.

8. המשרדים המטפלים: מינהל אכיפה וזרים ברשות האוכלוסין וההגירה, מינהל הסדרה ואכיפה של משרד העבודה הרווחה והשירותים החברתיים, מינהל הבטיחות של משרד העבודה, הממונה על זכויות עובדים זרים במשרד העבודה הרווחה והשירותים החברתיים, משטרת ישראל.

9. בשנת 2018 נערכו שינויים קלים בחלוקה הפנימית שכולל כל נושא על כגון שכר ובירור מידע, עשויה להיות לכך השפעה מסוימת על ההתפלגות ביחס לשנים קודמות.

10. ההסכמים החלו כבר בשנה 2012 אולם המערכת הממוחשבת תעדה הנתונים רק החל משנת 2014.

11. בתלונות בנושא שכר, מינהל ההסדרה והאכיפה במשרד העבודה אינו יכול לתת סעד לעובד, אלא רק סנקציה מינהלית או פלילית למעסיק לאחר שסיים לנהל תיק חקירה. לכן בין אם הטיפול מול המעסיק נמשך או הסתיים, כדי לקבל סעד על העובדים לפנות במקביל לבית דין אזרחי.

12. הגופים האחראים הנם: רכזי מרכז הפניות ברשות ההגירה, יחידת האכיפה, אכיפה מנהלית ומת"ש.

13. סיבות אחרות הינן: עובד שחזר בו מתלונתו, חסרים פרטים בתלונה, חוסר שת"פ מצד הפונה, תלונה שהתקבלה מערוצים נוספים.

המרכז להגירה בינלאומית ולקליטה
www.cimi.org.il

רשות האוכלוסין וההגירה
www.piba.gov.il

